

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΒΙΒΛΙΟ 2, ΚΕΦ.3, 50-53 ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Στις παραγράφους 50 – 53 περιγράφονται:

- ◆◆ Η στάση της βουλής
- ◆◆ Η αντίδραση του Κριτία
- ◆◆ Οι ενέργειες του Κριτία
- ◆◆ Ο λόγος του Κριτία
- ◆◆ Ο λόγος του Θηραμένη

Ο Θηραμένης προκαλούμενος από τον Κριτία αντικρούει τις κατηγορίες του. Απολογείται για τα πεπραγμένα στο δημόσιο βίο του και επιρρίπτει ευθύνες στον Κριτία και στους άλλους τριάκοντα για τα έκτροπα και τις δολοφονίες του καθεστώτος. Υποστήριξε ότι με αυτές τις ενέργειες το καθεστώς έχασε την υποστήριξη και τη συμπάθεια των έντιμων πολιτών. Αν όμως είχε ακολουθηθεί η δική του μετριοπαθής πολιτική, ο λαός θα είχε πολιτικά δικαιώματα και το καθεστώς των τριάκοντα θα ήταν ισχυρό. Τελειώνοντας την απολογία του τόνισε ότι πάντα πολέμησε την άκρατη δημοκρατία και την τυραννία των λίγων αρχόντων (Ως δ' είπων ταῦτα ἐλαύσατο). Έτσι αντιστρέφει το εις βάρος του κλίμα, που δημιουργήθηκε με την αγόρευση του Κριτία και επηρεάζει ευμενώς το ακροατήριο αλλά και τους ίδιους τους βουλευτές που ήταν έμπιστοι στους τριάκοντα και διορίζονταν από αυτούς (και η βουλή δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα).

Η αντίδραση του Κριτία

Φαίνεται ότι ο Κριτίας είναι επικεφαλής και των υπόλοιπων τυράννων που παρευρίσκονται στη βουλή αλλά και των βουλευτών. Έτσι όταν οι βουλευτές / δικαστές έδειξαν την αθωωτική τους διάθεση για το Θηραμένη, ο Κριτίας επενέβη ωμά και απροκάλυπτα για να εκβιάσει και να ανατρέψει τη δικαστική απόφαση (γνούς ὁ Κριτίας ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο). Ο Κριτίας θεωρούσε την αθώωση του Θηραμένη με τη ψήφο των βουλευτών ως κάτι ανυπόφορο για αυτόν. Η φράση «και τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος» είναι χαρακτηριστική της εμπάθειας και του μίσους που τρέφει ο Κριτίας κατά του Θηραμένη, αφού κρίνει ότι η ζωή του δεν αξίζει αν ο αντίπαλος του γλιτώσει. Για αυτό και επιζητεί πάση θυσία την καταδίκη του.

Οι ενέργειες του Κριτία

Οι τριάκοντα είχαν αφοπλίσει όλους τους πολίτες και τα όπλα τους τα είχαν αφιερώσει στον Παρθενώνα, προς τιμή τάχα της θεάς Αθηνάς, τον οποίο όμως φύλαγαν οι Λακεδαιμόνιοι φρουροί του Καλλίβιου. Μόνο στους δικούς τους τρισχιλίους είχαν επιτρέψει να είναι ένοπλοι. Επίσης και σε κάποιους νεαρούς ολιγαρχικούς, αδίστακτους λάτρεις της τυραννίας, είχαν δώσει εντολή κρατώντας μικρά ξίφη να παρευρίσκονται σε περίπτωση ανάγκης έξω από το χώρο της βουλής. Αυτούς κάλεσε ο Κριτίας να σταθούν επιδεικτικά μπροστά στους βουλευτές, όταν η δίκη έγερνε προς το μέρος του Θηραμένη, ώστε να εκβιάσει τη δικαστική απόφαση με την απειλή των όπλων. Οι μαχαιροφόροι νεαροί στάθηκαν «ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις». **Δρυφάκτοι** ονομάζονταν τα δρύινα κιγκλιδώματα που χώριζαν τις θέσεις των βουλευτών /δικαστών από το χώρο του ακροατηρίου της βουλής (προσελθὼν και διαλεχθεὶς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε, και ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις).

Γιατί η δίκη του Θηραμένη έγινε παρωδία;

Η δίκη του Θηραμένη ήταν παρωδία γιατί:

- οι δικαστές θα αποφάσιζαν με φανερή ψηφοφορία
- οι δικαστές θα ψήφιζαν βλέποντας στο κιγκλιδώμα τους νεαρούς μαχαιροφόρους
- οι δικαστές δεν μπορούσαν να αθώωσουν το Θηραμένη, αφού ο ίδιος ο Κριτίας είχε απροκάλυπτα ότι δεν θα επιτρέψει κάτι τέτοιο -οι δικαστές ήταν απλοί θεατές της θανατικής καταδίκης του Θηραμένη από τους τριάκοντα.

Η παρωδία της δίκης του Θηραμένη δείχνει τη βαθύτατη πολιτική και ηθική κρίση που περνά η Αθήνα την περίοδο αυτή. Δεν καταλύθηκαν μόνο οι δημοκρατικοί θεσμοί της πόλης και δεν αλλοιώθηκε απλώς η σύνθεση των θεσμικών οργάνων της, αλλά υπονομεύεται και αυτή ακόμα η στοιχειώδης έννομη τάξη και η διαδικασία στη λήψη των δικαστικών αποφάσεων.

Γιατί κάθε έννοια νομιμότητας καταλύεται σε καθεστώς τυραννικό;

Στο τυραννικό καθεστώς καταλύεται κάθε έννοια νομιμότητας γιατί:

- οι τύραννοι δεν τηρούν ούτε τους νόμους που ψήφισαν οι ίδιοι
- οι αντιλήψεις των πολιτών για το νόμο και την ευσέβεια αμφισβητούνται και ωμά παραβιάζονται
- ο νόμος γίνεται παιχνίδι ή «εγχειρίδιο» στα χέρια του ισχυρού τυράννου
- ο νόμος δεν αποτελεί στήριγμα και εγγύηση της πολιτικής ζωής
- ο πολίτης δεν υπακούει στο νόμο αλλά στην αυθαιρεσία του άρχοντα – τυράννου
- το κράτος περνάει πολύπλευρη κρίση: πολιτική, κοινωνική, ιδεολογική
- τα δικαιώματα και οι ατομικές ελευθερίες δεν κατοχυρώνονται με τους νόμους, αφού ισχύει το «δίκαιο του ισχυρότερου»
- η θέληση του τυράννου είναι νόμος

Ο λόγος του Κριτία

Τι υποστήριξε ο Κριτίας στην ομιλία του μετά την απολογία του Θηραμένη;

Επειδή ο Κριτίας κατάλαβε ότι οι βουλευτές - δικαστές θα αθώωναν το Θηραμένη που επιδοκίμασαν, στη δευτερολογία του απευθυνόμενος στους βουλευτές είπε ότι:

α) δε θα αφήσει, ως άξιος ηγέτης, τους δικαστές να αθώσουν το Θηραμένη αλλά θα τους προστατεύσει με τους νεαρούς μαχαιροφόρους (Εγώ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἴου δεῖ, ὅς ἂν ὄρων τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη). Ο Κριτίας λοιπόν εμφανίζεται ως προστάτης των δικαστών, που θέλει να τους προφυλάξει από τη διάπραξη μιας δικαστικής πλάνης, καθώς παρασύρθηκαν και εξαπατήθηκαν από το λόγο του Θηραμένη. Έτσι, δεν τους αφήνει να εκφράσουν ελεύθερα τη βούλησή τους επικαλούμενος μάλιστα και τη σιωπηλή μαρτυρία των νεαρών που είναι αντίθετοι με την αθώωση του Θηραμένη.

β) δε θα επιτρέψει να αθωωθεί ο Θηραμένης που βλάπτει ολοφάνερα το ολιγαρχικό καθεστώς (Καὶ γὰρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερώς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον).

γ) θα διαγράψει το Θηραμένη από τον κατάλογο των τριών χιλιάδων, γιατί στους νέους νόμους απαγορεύεται η τιμωρία αυτών που ανήκουν στον κατάλογο αυτό (Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν).

Ο κατάλογος των 3.000

Οι τριάκοντα ήταν βέβαια οι απόλυτοι ρυθμιστές της πολιτικής ζωής της Αθήνας όμως για την εδραίωση και απρόσκοπτη άσκηση της αρχής τους συνέταξαν έναν κατάλογο από 3.000 ολιγαρχικούς πολίτες, αφοσιωμένους και έμπιστους στο καθεστώς, που ήταν ένοπλοι συνεργάτες στις αυθαιρεσίες τους και τα εκτελεστικά όργανα των αποφάσεών τους. Με αυτούς επέβαλλαν στους πολίτες το φόβο και τον τρόμο. Το γεγονός αυτό πιστοποιεί ότι καταλύεται κάθε έννοια νομιμότητας, αφού οι τύραννοι δε σέβονται ούτε τις δικές τους αποφάσεις. Ο νόμος για αυτούς δεν είναι δεσμευτικός ούτε στήριγμα και εγγύηση της πολιτικής ζωής αλλά όπλο κι αυτός στην επιβολή της βούλησης των ισχυρών και μέσο τρομοκρατίας.

δ) καταδικάζεται σε θάνατο ο Θηραμένης με τη σύμφωνη γνώμη των τριάκοντα κατά πρόταση του Κριτία (Εγώ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν). Την καταδίκη του Θηραμένη υποκινεί και κατευθύνει ο Κριτίας για λόγους ιδεολογικούς αλλά και προσωπικής αντεκδίκησης. Η βουλή υπήρξε απλώς θεατής των εξελίξεων και συνεργός μιας άδικης και παράλογης καταδίκης.

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι είναι πολλές και πρωτοφανείς οι αυθαιρεσίες του Κριτία. Αυτές συνίστανται στην παράνομη διακοπή της δίκης, στην πρόκληση των νεαρών μαχαιροφόρων, στη δήθεν προστασία των δικαστών από ενδεχόμενη δικαστική πλάνη, στη διαγραφή του Θηραμένη από τον κατάλογο των τρισχιλίων και στον εξαναγκασμό των τριάκοντα και των βουλευτών να συνεργήσουν στην καταδίκη του Θηραμένη.

Ο **βωμός / εστία** ήταν λίθινη συνήθως κατασκευή μέσα στο σπίτι ή σε δημόσιους χώρους, όπου λατρεύονταν αντίστοιχα οι θεότητες της οικογένειας και της πόλης. Σε αυτόν πάνω τελούσαν οι θυσίες. Ως λατρευτικός χώρος προηγήθηκε χρονικά του ναού, αλλά και αργότερα παρέμεινε βασικό συστατικό στοιχείο μέσα ή έξω από αυτόν. Σε βωμό, ιερό ή ναό κατέφευγε κανείς, όταν κινδύνευε η ζωή του, ζητώντας προστασία από τους θεούς, γιατί η

παραβίαση του ασύλου θεωρούνταν βαρύτερη ασέβεια που μόλυνε όλη την πόλη. **Ο σεβασμός προς τον ικέτη ήταν ύψιστο πολιτικό καθήκον.** Και αυτή τη θρησκευτική και πολιτική σχέση επιβεβαιώνει και το γεγονός ότι στην Αγορά της Αθήνας, που ήταν κατεξοχήν πολιτικό κέντρο, υπήρχαν πολλοί βωμοί και ιερά, τεμένη και ναοί. Η παραβίαση του ασύλου θεωρείται μεγάλη ασέβεια γιατί: α) μολύνει ολόκληρη την κοινότητα, β) αποτελεί παραβίαση πολιτικού καθήκοντος, γ) είναι άρνηση των θεσμών της ευσέβειας, δ) δυναμιτίζει τις καλές σχέσεις της θρησκευτικής και της πολιτικής ζωής. Έτσι και ο Θηραμένης, όταν κατάλαβε ότι κινδύνευε η ζωή του, αναπήδησε ως ικέτης στο βωμό της βουλής, πάνω στον οποίο ορκίζονταν οι βουλευτές ότι θα εκδικάσουν τις υποθέσεις με γνώμονα το δίκαιο και την ηθική. Η προαισθησή του όμως ότι τελικά δε θα τον σώσει ο βωμός θα αποδειχτεί αληθινή (Ακούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν καὶ εἶπεν).

Ο Θηραμένης απευθυνόμενος στους βουλευτές / δικαστές διατύπωσε μια θερμότερη παράκληση: να μην παραχωρήσουν στον Κριτία το δικαίωμα να διαγράψει κατά βούληση και ανεξέλεγκτα από τον κατάλογο των τρισχιλίων όποιον ήθελε, αλλά να δικάζεται ο καθένας σύμφωνα με τους νόμους που οι ίδιοι οι τριάκοντα συνέταξαν και αφορούσαν τους τρισχιλίους (Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἰκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν μῆτε ἐμὲ μῆτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὄνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι). Ωστόσο, είχε επίγνωση ότι η καταφυγή του στο βωμό δεν αποτελούσε ασπίδα προστασίας (Καὶ τοῦτο μὲν, ἔφη, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἄγνοῶ, ὅτι οὐδὲν μοι ἀρκέσει ὄδε ὁ βωμός), καθώς ήξερε καλά πόσο αδίστακτος ήταν ο Κριτίας, προκειμένου να θωρακίσει την τυραννία από κάθε φωνή διαμαρτυρίας. Οι επιλογές και αποφάσεις των τυράννων δεν επιδέχονται κριτικό έλεγχο και αμφισβήτηση. Ήθελε να αποδείξει σε όλους με την αναμενόμενη βίαιη απόσπασή του από το βωμό ότι οι τριάκοντα ήταν ιδιαίτερα άδικοι και ασεβείς απέναντι σε ανθρώπους και θεούς (ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἄνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι). Ταυτόχρονα εξέφρασε την έκπληξή του προς τους βουλευτές, καθώς τους έβλεπε απαθείς και ασυγκίνητους μπροστά στο προσωπικό του δράμα. Τους προειδοποιούσε, λοιπόν, ότι αυτή η ωμή καταπάτηση του νόμου και του ασύλου δεν είχε όρια ούτε έκανε εξαιρέσεις, αλλά ότι τους ανέμενε και αυτούς η ίδια τύχη, αν δεν αντισταθούν στις αυθαιρεσίες των τυράννων (Ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί, θαυμάζω, εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γινώσκοντες ὅτι οὐδὲν τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον ἢ τὸ ὑμῶν ἐκάστου).

α. Ερωτήσεις κατανόησης

1. Τι φοβήθηκε ο Κριτίας από τη στάση της βουλής και πώς αντέδρασε;
2. Πώς επιχείρησε ο Κριτίας να αποτρέψει την ευνοϊκή για το Θηραμένη απόφαση;
3. Τι γνωρίζετε για τους τρισχιλίους;
4. Να παρουσιάσετε τις θέσεις και το ήθος του Κριτία.
5. Τι γνωρίζετε για την εστία και γιατί ο Θηραμένης αναπήδησε στο βωμό της βουλής;
6. Να παρουσιάσετε τα επιχειρήματα και το ήθος του Θηραμένη.
7. Να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό που αποδίδει ο Θηραμένης στους λοιπούς τριάκοντα τυράννους.
8. Η καταδίκη του Θηραμένη ήταν προσχεδιασμένη. Ποια σημεία του κειμένου αποκαλύπτουν τη σκευωρία;
9. Το κείμενο φανερώνει ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια παρωδία δίκης με τις ωμές επεμβάσεις και αυθαιρεσίες του Κριτία. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγετε για το πολιτικό και ηθικό επίπεδο της εποχής εκείνης;
10. Δεδομένου ότι η σκηνή έχει έντονη θεατρικότητα, πώς θα σκηνοθετούσατε το ύφος και τις κινήσεις του Θηραμένη γύρω από την εστία;

β. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Με ποιες λέξεις μαρτυρείται η επιδοκμασία της βουλής στα λόγια του Θηραμένη;
2. Τι διέταξε ο Κριτίας τους «έχοντας τὰ ἐγχειρίδια»;
3. Για τι κατηγορεί ο Κριτίας το Θηραμένη ενώπιον της βουλής;
4. Πώς ο Κριτίας νομιμοποιεί την εξόντωση του Θηραμένη;
5. Τι εξηγεί ο Θηραμένης πώς θα ακολουθήσει, αν εξαλειφθεί τόσο εύκολα το όνομά του από τον κατάλογο;

γ. Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

1. Τι θα εμπόδιζαν κατά τον Κριτία εκείνοι που στέκονταν «ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις»;
 - α. να εξαλείψουν το όνομα του Θηραμένη από τον κατάλογο
 - β. να αφήσουν ατιμώρητο το Θηραμένη
 - γ. να εξαπατώνται οι φίλοι του Κριτία (οι βουλευτές)
 - δ. να είναι οι τριάκοντα υπεύθυνοι για το θάνατο του ΘηραμένηΟ Θηραμένης στέκεται ικέτης στο βωμό, για να αποδείξει πόσο
 - α. ασεβείς είναι οι τριάκοντα προς τους θεούς
 - β. εύκολα μπορεί να εξαλειφθεί το όνομα του καθενός
 - γ. άδικοι είναι οι τριάκοντα προς τους ανθρώπους
 - δ. αποτελεσματικά θα τον προστατέψει ο βωμός
3. Για την καταδίκη αυτών που περιλαμβάνονταν στον κατάλογο των τρισχιλίων αρμοδιότητα είχαν:
 - α. οι Τριάκοντα
 - β. οι βουλευτές
 - γ. οι Έντεκα
 - δ. η εκκλησία του Δήμου
4. Ο Θηραμένης ζητά από τους βουλευτές:
 - α. να ενδιαφερθούν να σταματήσουν τις αυθαιρεσίες του Κριτία γιατί διαφορετικά θα έχουν και αυτοί την ίδια τύχη
 - β. να αδιαφορήσουν για να σωθούν οι ίδιοι
 - γ. να καταδικάσουν τον Κριτία
 - δ. να του επιβάλλουν διαφορετική ποινή από αυτή του θανάτου

ΣΩΣΤΟ-ΛΑΘΟΣ

1. Η βουλή αποδοκίμασε τα λόγια του Θηραμένη =
2. Ο Κριτίας δηλώνει ότι δεν θα επιτρέψει να εξαπατώνται οι τριάκοντα =
3. Τους «έξω του καταλόγου» μπορούν να σκοτώνουν οι τριάκοντα =
4. Ο Θηραμένης ικετεύει να μην μπορεί ο Κριτίας να εξαλείψει ονόματα από τον κατάλογο =
5. Ο Θηραμένης γνωρίζει ότι δεν θα τον σώσει ο βωμός =
6. Ο Θηραμένης αυθαίρετα διαγράφηκε από τον κατάλογο των τριών χιλιάδων έμπιστων ολιγαρχικών =
7. Οι τριάκοντα είχαν δικαίωμα να καταδικάσουν σε θάνατο αυτούς που περιλάμβανε ο κατάλογος των τριών χιλιάδων =
8. Η απόσπαση ικέτη από το βωμό θεωρούνταν πράξη ασεβής =
9. Ο Θηραμένης πίστευε ότι ο Κριτίας έχει το δικαίωμα να παραβιάζει τους νόμους που θέσπισαν οι Τριάκοντα =

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

1. Να κλίνετε σε ενικό και πληθυντικό αριθμό τα παρακάτω ουσιαστικά: έγχειρίδια, προστάτου, έργον, άνδρα, όλιγαρχίαν, νόμοις, ψήφου, καταλόγου, έστίαν, κρίσιν, θεούς, βωμός, άνθρωπος, όνομα.
2. Να γίνει χρονική αντικατάσταση στα παρακάτω ρήματα: ειπών, έπαύσατο, έγένετο, επιτρέψοι, διαψηφίζεσθαι, αναφεύξοιτο, ήγησάμενος, διαλεχθείς, έξηλθε, έχοντας, είναι, όρω, άποθήσκω, άκούσας, εξαλείφω, βούληται, έγραψαν, βοηθήσετε.
3. Να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στα παρακάτω ρήματα: έπαύσατο, έγένετο, έξηλθε, έκέλευσε, είπεν, επιτρέπη, άνεπήδησεν, βούληται, έγραψαν, εισί.
4. - διαψηφίζεσθαι = να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στο γ' πληθυντικό πρόσωπο του παρακειμένου της μέσης φωνής.
- ήγησάμενος = να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στο β' ενικό πρόσωπο του ενεστώτα της μέσης φωνής.
- όρω = να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στο β' πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής.
- εξαπατωμένος = να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στο γ' πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα της μέσης φωνής.
- εξαλείφω = να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στο γ' πληθυντικό πρόσωπο του παρακειμένου της μέσης φωνής.
5. Να γράψετε τα παραθετικά των επιθέτων και επιρρημάτων: εύμενως, φανερώς, φίλους, κυρίου, έννομώτατα, άδικώτατοι, άσεβέστατοι, καλοί, άγαθοί, εύεξαλειπτότερον.

6. Να κλιθούν οι αντωνυμίες στο γένος που βρίσκονται και στους δύο αριθμούς: ταῦτα, οἴου, ὄς, οἶδε, ἡμῖν, ὑμετέρας, ὑμῶν, οὐδέν, ὑμῖν αὐτοῖς, ἐμόν.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ

1. Να γράψετε ομόρριζα στα νέα ελληνικά των λέξεων: ἐπαύσατο, ἐπιθορυβήσασα, ἐπιτρέψοι, προστάτου, φασίν, ἀνήσομεν, ἐξαλείφω, συνδοκοῦν, ἐστίαν, ἰκετεύω, ἔγραψαν, ἀγνοῶ, ἀρκέσει.
2. Να βρείτε τις λέξεις της παραγράφου 50 με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω: διάλεκτος, δρυμός, γνώση, παυσίπνοο, ἐκδηλος, κελευστής, θορυβώδης, ανεπίτρεπτος, εγχείρημα, υπερψήφιση, βιωσιμότητα, φευγάτος.
3. Να βρείτε τις λέξεις της παραγράφου 51 με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω: επιστάσια, λόγος, απατηλά, νέμεσις, καινοφανής, ἰδέα, ἐπάλειψη, προστατευτικός, κυριότητα, αλοιφή, προφήτης, ποιητής, ημιθανής, ἐφεση, δοξασία.
4. Να βρείτε τις λέξεις των παραγράφων 52-53 με τις οποίες σχετίζονται οι παρακάτω: ηιδάλιο, ἰκέτης, ἀπόφαση, ἐξάλειψη, αὐτάρκης, εστιατόριο, ἀγνοια, βάση, ἀδικημα, ἀκριτος, γραμματέας, ἐπίδειξη, βούληση, θαυμαστός, συλλογή.
5. Ποια είναι η σημασία των παρακάτω σύνθετων ρημάτων του ἴημι; Να γράψετε και ἀπὸ ἓνα ομόρριζο ουσιαστικό της νέας ελληνικῆς, ἓνα γιὰ κάθε ρῆμα: ἀνήμι, ἀφήμι, ἐφίεμαι, ἐνήμι, παρήμι, καθήμι, συνήμι, διήμι.
6. Να γράψετε τα συνώνυμα στα αρχαία ελληνικά των παρακάτω λέξεων του κειμένου: ὄρῳ, ἀποθνήσκω, δεῖ, ἀνήμι, λυμαίνομαι
7. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την ἀπόδοσή τους στη στήλη Β.

A	B
δῆλος	αὐτός που ἐξαλείφεται εύκολα
εὐμενῶς ἐπιθορυβῶ	διαγράφω
ἀναφεύγω	φανερὸς
προσέρχομαι	πολιτικὸς ηγετῆς
δρύφακτα	καταστρέφω
προστάτης	επιδοκιμάζω
οἱ ἐφεστηκότες	αφήνω
ἀνήμι	ξύλινα κινκλιδῶματα
λυμαίνομαι	γλιτώνω
ἐξαλείφω	πλησιάζω
εὐεξάλειπτος	αὐτοὶ που ἔχουν σταθεῖ μπροστὰ στα κινκλιδῶματα

8. Να βρείτε την ετυμολογία των λέξεων: βουλή, βιωτός, ἐγχειρίδιον, προστάτης, ὀλιγαρχία, νόμος, κύριος, ὑπηρετής.
9. Με ποια ομάδα λέξεων είναι ομόρριζες οι διαλεχθεῖς και προστάτου;
 - α. εκλογή – στάδιο – σταθμός – κατάντημα
 - β. υπόστεγο – αναλογικὸς – παραλογίζομαι – ασταθῆς
 - γ. λεξικό – αναστηλώνω – υπόλογος – στατικός
 - δ. ἀνάσταση – διάστημα – ἀναλώσιμος – συλλέκτης
10. Ποια τετράδα περιέχει ομόρριζες ἀντίστοιχες των ἐστίαν - ἐννομῶτατα – κρίσιν - ἀδικῶτατοι:
 - α. ἀνέστιος – διανομή – ἀντικρίζω – υπόδικος
 - β. συνεστίαση – συνωμοσία – υποκρίνομαι
 - γ. εστιατόριο – ἀπονέμω – συγκριτικὸς – ἐκδίκηση
 - δ. ἀξεστος – ἀντινομία – συγκεκριμένος – αὐτοδικία
11. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις των οποίων το α ἢ β συνθετικό θα είναι η λέξη σῖτος:
 - α. Μια ἐκτεταμένη περιοχή που παράγει σιτάρια ονομάζεται
 - β. Η ἔλλειψη τροφίμων ἀπὸ καταστροφή της σοδειᾶς ἢ λόγω πολιορκίας μιας πόλης ονομάζεται
 - γ. Σε πολλές φτωχὲς χώρες πολλοὶ ἄνθρωποι πεθαίνουν ἀπὸ
 - δ. Στο στρατὸ η ομαδικὴ χρῆση φαγητοῦ ονομάζεται
 - ε. Σε κάποιες περιοχὲς οἱ ἄνθρωποι ἀντιμετωπίζουν προβλήματα.
 - στ. Το σιτάρια, το κριθᾶρι, η σίκαλη ονομάζονται με μια λέξη